

Univerzita Pardubice

Fakulta Filozofická

Pohled do života homosexuálů v Pardubickém kraji

Veronika Novotná

Bakalářská práce

2020

Prohlášení

Prohlašuji:

Tuto práci jsem vypracovala samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využila, jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Byla jsem seznámena s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), ve znění pozdějších předpisů, zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše.

Beru na vědomí, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších předpisů, a směrnicí Univerzity Pardubice č. 7/2019 Pravidla pro odevzdávání, zveřejňování a formální úpravu závěrečných prací, ve znění pozdějších dodatků, bude práce zveřejněna prostřednictvím Digitální knihovny Univerzity Pardubice.

V Pardubicích dne: 21. 6. 2020

Veronika Novotná

Poděkování

Srdečně děkuji vedoucí mé bakalářské práce Mgr. Ladě Vikové za její odborné vedení, ochotu a vstřícnost při konzultacích a za její cenné rady a připomínky při vypracovávání bakalářské práce. Dále bych chtěla poděkovat všem svým informantům, za to že byli ochotni podílet se na mém výzkumu.

Univerzita Pardubice
Fakulta filozofická
Akademický rok: 2018/2019

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE (projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení: **Veronika Novotná**
Osobní číslo: **H17448**
Studijní program: **B6703 Sociologie**
Studijní obor: **Sociální antropologie**
Téma práce: **Pohled do života homosexuálů v Pardubickém kraji**
Zadávající katedra: **Katedra sociální a kulturní antropologie**

Zásady pro vypracování

Studentka si za téma své bakalářské práce zvolila specifika v životech homosexuálů. Téma si zvolila jako velmi diskutované téma, a také protože má možnost přizvat do výzkumu více vhodných informantů. Studentka zrealizuje terénní výzkum, hlavními metodami budou rozhovory a zúčastněné pozorování, bude si vést terénní deník a následně provede analýzu získaných dat. Ve své bakalářské práci se bude věnovat definicím, které jsou spojeny s tímto tématem – homosexualita, historie a její vznik, proces coming out, dopady přiznání homosexuální orientace na člověka a diskriminace. V rozhovorech se soustředí především na proces coming out. Bude zjišťovat, jak zpětně tento krok její informanti hodnotí, co a kdy její informanty přimělo k přiznání se a jak tento krok reflektují. Jak a jestli vůbec je přijala rodina, kamarádi a společnost. Práce bude odpovídat na otázku, zda z pohledu informantů homosexuálové v České republice mohou žít plnohodnotný život a zda se cítí společností nějakým způsobem diskriminováni. Dále se zaměří na registrované partnerství v České republice a také na otázku rodičovství homosexuálních párů, které je pro gaye a lesby mnohem obtížnější než pro heterosexuální páry.

Rozsah pracovní zprávy:
Rozsah grafických prací:
Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam doporučené literatury:

- Beňová, K. 2007. Analýza situace lesbické, gay, bisexuální a transgender menšiny v ČR. Praha: Úřad vlády ČR.
Butler, J. 2016. Závažná těla: o materialitě a diskurzivních pohlaví. Praha: Karolinum.
Fafejta, M. 2016. Sexualita a sexuální identita. Praha: Portál.
Freud, K. 1962 Homosexualita u muže. Praha: Státní zdravotnické nakladatelství.
Hendl, J. 2012. Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace. Praha: Portál.
Himl, P., J.Seidl, F. Schindler 2012. ?Miluji tvory svého pohlaví?. Homosexualita v dějinách a společnosti českých zemí. Praha: Argo.
Nedbálková, K. 2001. Matky kuráže: lesbické rodiny v pozdně moderní společnosti. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON).
Rupp, L. 2002. Vytoužená minulost: dějiny lásky a sexuality mezi osobami stejného pohlaví v Americe od příchodu Evropanů po současnost. Praha: One woman Press.

Vedoucí bakalářské práce: **Mgr. Lada Viková**
Katedra sociální a kulturní antropologie

Datum zadání bakalářské práce: **31. března 2019**
Termín odevzdání bakalářské práce: **31. března 2020**

L.S.

doc. Mgr. Jiří Kubeš, Ph.D.
děkan

PhDr. Adam Horálek, Ph.D.
vedoucí katedry

V Pardubicích dne 30. listopadu 2019

NÁZEV

Pohled do života homosexuálů v Pardubickém kraji

ANOTACE

Bakalářská práce se zaměřuje na specifika v životech homosexuálů. Práce je založena na terénním výzkumu, který byl prováděn v Pardubickém kraji. Táto práce se opírá o data získaná během terénního výzkumu, a to zejména prostřednictvím rozhovorů s informanty. Cílem této práce bylo zjistit, zda z pohledu informantů mohou homosexuálové v České republice žít plnohodnotný život a jestli se cítí být společností nějakým způsobem diskriminováni.

KLÍČOVÁ SLOVA

LGBT, coming out, Pardubický kraj, kvalitativní výzkum

TITLE

View into the life of homosexuals in Pardubice region

ANNOTATION

The bachelor thesis focuses on the specifics of homosexuals lives. The thesis is based on an in-field research that was conducted in the Pardubice region. This thesis is based upon data collected during a field research, mostly interviews with local informants. The goal of this work was to determine whether the informants felt homosexuals can lead a fulfilling life in the Czech Republic and whether they feel in any way discriminated against by the society.

KEYWORDS

LGBT, Coming Out, Pardubice region, qualitative research

Obsah

Úvod	9
1 Cíl práce	11
2 Metodologie	12
2.1 Metody výzkumu	12
2.2 Představení informantů	13
2.3 Průběh výzkumného šetření	14
2.4 Analýza dat	16
2.5 Etické aspekty výzkumu	16
3 Vymezení pojmů	18
4 Homosexualita	20
4.1 Definice homosexuality	20
4.2 Homosexualita a homosexuální chování	21
4.3 Homosexualita a společnost	22
4.4 Proces coming out	25
5 První polovina 20. století a „komunistické“ Československo	30
6 Homosexualita v sociálním kontextu	33
6.1 Registrované partnerství	33
6.2 Registrované partnerství ve světě	34
6.2.1 Registrované partnerství v České republice a v Pardubickém kraji	35
6.3 Homosexualita a AIDS	36
6.3.1 Aktuální situace v ČR	37
6.3.2 Aktuální situace v Pardubickém kraji	38
6.4 Madonna a LGBT	38
7 Spokojený a plnohodnotný život informantů	40
8 Závěr	43
Použitá literatura	46

Seznam tabulek

Tabulka č. 1: Registrované partnerství v České republice (Novotná).....34

Tabulka č. 2: Věk, kdy si informant přiznal svoji orientaci (Novotná).....42

Úvod

Sociální antropologie nabízí spousty témat, které se dají velmi zajímavě uchopit. Já jsem si pro svou bakalářskou práci vybrala téma, které se zdá být v poslední době velmi diskutované. Za téma pro svou práci jsem si vybrala Pohled do života homosexuálu v Pardubickém kraji. Výzkum tedy probíhal v Pardubickém kraji, proto nebude možné výsledky generalizovat na celou Českou republiku. Naopak lze předpokládat, že se v různých krajích mohou vyskytovat specifické odlišnosti. Sama z Pardubic pocházím, a za svůj život jsem zde měla možnost poznat velké množství lidí, mezi kterými se nacházejí také lesby a gayové. Také na základě toho jsem si téma zvolila. V současné době je jedním z trendů sociální antropologie napomáhat toleranci k nejrůznějším skupinám tím, že zprostředkovává jejich perspektivu, poznává jejich specifické potřeby a snaží se porozumět mechanismům jejich vyčleňování i začleňování do společnosti.

Konkrétně se budu zabývat životem homosexuálů. Jak se homosexuálové vypořádávají se svým *coming outem*? Jak se k homosexuálům chová okolní společnost? Jaký je názor homosexuálních jedinců na zákon o registrovaném partnerství? Jak se staví homosexuálové k případné adopci dětí? Na tyto otázky, ale i na spoustu dalších, se ve své bakalářské práci snažím najít odpověď, konkrétně od svých informantů, kterým jsem kladla podobné otázky. Také jsem do své práce zařadila kapitolu, která se týká historie homosexuality. A to z důvodu takového, že mi připadalo dobré podívat se na homosexualitu také z historického hlediska.

Pohled na homosexualitu se v různých dobách, a na různých místech světa lišil a liší. Nejpřísnější zákony týkající se homosexuality platí v arabských zemích. Zde se často trestají i smrtí. Mezi takové země patří například Sýrie, Irák, Irán, Afghánistán, Súdán nebo Mauritánie. Naopak mezi první země, které uzákonily sňatky partnerů stejného pohlaví, patří od roku 2001 Nizozemsko, od roku 2003 Belgie a o dva roky později i Kanada. Také u nás byla homosexualita ve středověku považována za hřích. Později se stala trestným činem a dnes má v České republice podporu v podobě zákona, tj. zákon o registrovaném partnerství. Tento zákon mají homosexuálové právo využívat v České republice od července roku 2006.

Jsem si vědoma toho, že toto téma je velmi široké, a proto jsem si vybrala určitá témata, kterými se budu v teoretické části zabývat. Jedná o proces *coming out*, o dopady přiznání homosexuální orientace na člověka, o diskriminaci okolní společností a o

homosexualitu v historii. Ve své práci se také zabývám základními pojmy týkajícími se homosexuality, či zákonem o registrovaném partnerství.

1 Cíl práce

Cílem této práce je zjistit, jak vybraná skupina homosexuálů z České republiky, kteří nežijí v hlavním městě, hodnotí své podmínky pro život v daném městě. Zda je hodnotí pozitivně nebo jim některé zákony naopak brání žít plnohodnotný život. Proto se také zabývám otázkou, co znamená pro mé informanty plnohodnotný život, a zda pro něj mají ve svém regionu podmínky.

Schválení registrovaného partnerství znamená, že společnost homosexuály začala více tolerovat. Proto mě také zajímá názor mých informantů, jestli si myslí, že na homosexuály po schválení zákona o registrovaném partnerství je okolím nahlíženo lépe nebo ne a jaký, konkrétní vliv má tento zákon na mé informanty.

V této práci jsem se ve svém výzkumu zaměřila také na *coming out*. Jak probíhal u jednotlivých informantů a jak jejich orientaci přijala jejich rodina a přátelé. Těmito dalšími cíli jsem se zabývala abych se dozvěděla více o životních příbězích několika informantů ze zkoumaného regionu, které mi pomohli lépe nahlédnout do jejich života. Vedle toho jsem i sama chtěla pochopit, co přesně *coming out* obnáší, a jak je složité se s tímto někomu svěřit.

V práci bude představeno 6 informantů, kteří se považují za homosexuály a navazují vztahy s jinými homosexuálními jedinci.

Záměrem této práce bylo pokusit se odpovědět na 2 výzkumné otázky, které jsem si zvolila ještě před samotným vstupem do terénu. Tato práce si klade za cíl odpovědět na následující dvě výzkumné otázky.

Výzkumné otázky:

„*Mohou žít z pohledu mých informantů homosexuálové v Pardubickém kraji plnohodnotný život?*“

„*Cítí se vybraní homosexuálové nějakým způsobem diskriminováni? Pokud ano, v jaké oblasti?*“

2 Metodologie

2.1 Metody výzkumu

Pro moji absolventskou práci je velmi důležité vybrat si správné metody sběru dat. Metodu můžeme považovat za jakousi cestu výzkumem. Metoda nám prozrazuje, jakým způsobem své téma uchopíme. A vybíráme si ji s ohledem na naše výzkumné otázky. Každá metoda má své techniky a na nás je, vybrat si tu správnou metodu pro náš sběr a zpracování dat.

Pro výběr respondentů jsem zvolila účelový výběr společně s metodou sněhové koule neboli tzv. snowball sampling method. Účelový výběr popisuje Vojtíšek ve svém studijním textu *Výzkumné metody* takto: „Účelový výběr je veden výhradně záměrem výzkumníka, který rozhoduje, kdo bude nejlépe odpovídat potřebám a zaměření jeho výzkumu“ (Vojtíšek 2012: 20). Poté zde uvedu text Hendla z knihy *Kvalitativní výzkum*, kde se dozvíme, jak se s metodou snowball sampling method pracuje. „Výzkumník naváže kontakt s určitou skupinou jedinců, pomocí nichž se pak dostává k dalším relevantním jedincům“ (Hendl 2005: 390). Pro svůj výzkum jsem požádala dohromady 4 osoby, které jsem znala už dříve, a dvě osoby byly získány právě díky metodě snowball sampling method, kdy mi dva z mých informantů doporučili další vhodné osoby pro můj výzkum. Myslím si, že velkou výhodou pro mě bylo, že jsem většinu svých informantů znala. Hrál to velkou roli při našem rozhovoru, protože to, že jsem se s informanty znala, navodilo už od úplného začátku příjemnou atmosféru.

Pro svůj výzkum do mé bakalářské práce jsem zvolila metodu kvalitativního výzkumu. Podle mého názoru je pro toto téma vhodnější zvolená metoda než metoda kvantitativní. Tuto metodu jsem si zvolila, jelikož jsem své téma, chtěla zkoumat více do hloubky a nezůstávat pouze na povrchu. Pro své informanty jsem měla připravené otázky, které byly často hodně osobní a citlivé. Jak uvádí Hendl ve své knize *Kvalitativní výzkum*: „výhodou kvalitativního přístupu je získání hloubkového popisu případů. Nezůstáváme na jejich povrchu, provádíme podrobnou komparaci případů, sledujeme jejich vývoj a zkoumáme příslušné procesy“ (Hendl 2005: 53).

V knize *Kapitoly metodologie sociálních výzkumů*, se dočteme, že pro kvalitativní metodu je typické zkoumání mnoha aspektů u mála objektů (Reichel 2009: 41).

V knize *Kvalitativní výzkum* od Hendla se můžeme dále dočíst, že kvalitativní metoda se zabývá životem a vztahy lidí, jedinečnými vzorci chování a prožívání v daném

kontextu. Výzkumník provádí induktivní a deduktivní závěry a vyhledává a analyzuje informace, které přispívají k osvětlení výzkumných otázek (Hendl 2005: 50).

Výzkum jsem prováděla na základě hloubkových rozhovorů. Výhodou rozhovorů je možnost získání i dalších informací. Předem jsem se domluvila s informanty, zda budou souhlasit s nahráváním rozhovoru. Všichni mí informanti s nahráváním rozhovoru. Rozhovory jsem zahajovala takzvaným „ledolamem“ – otázkou mimo dotazník pro navození příjemného pocitu. Přesto, že jsem měla otázky předem připravené rozhovory probíhali formou polostrukturovaných rozhovorů.

„Cílem hloubkového a polostrukturovaného rozhovoru je získat detailní a komplexní informace o studovaném jevu (kvalitativní přístup), zatímco účelem standardizovaného strukturovaného rozhovoru je položit všem respondentům několik identických otázek ve stejném pořadí (kvantitativní přístup)“ (Švaříček, Šedřová 2007: 13). A právě díky otevřenosti mých informantů jsem se dostávala do hloubky tohoto tématu.

2.2 Představení informantů

Pro výzkum se mi podařilo zajistit šest respondentů. Zvolila jsem genderově vyrovnaný výběr informantů. Tři ženy a tři muže z Pardubického kraje. Informanti jsou ve věku od 21 do 24 let, tudíž jsou všichni plnoletí a nedělalo jim problém mluvit o jejich soukromém životě. Vzhledem k zachování anonymity všech informantů, kteří se stali součástí výzkumu, jsem se rozhodla přidělit jim fiktivní jména, kterými budou označováni v celé práci.

Milan – Muž, 21 let. Celý život žije v Pardubicích, kde vystudoval obchodní akademii a nyní je zaměstnán. Řekl mi, že nikdy nepocítil, aby měla jeho homosexualita vliv na jeho postavení v zaměstnání, přestože to v práci všichni vědí, včetně jeho šéfa. Rozhovor byl předem domluven a informant také souhlasil s nahráváním našeho rozhovoru. Naše schůzka byla uskutečněna 20. 11. 2019 v 10 hodin ráno v jedné nejmenované kavárně v Pardubicích, poblíž bydliště informanta. Milan byl ke mně velice otevřený a na všechny odpovědi odpovídal svým názorem podle svých vlastních zkušeností. Milan patří mezi skupinu lidí, která svoji orientaci přijala kladně.

Tomáš – Muž, 21 let. Pochází z Pardubic. Tomáš studoval na gymnáziu v Hradci Králové a nyní studuje na vysoké škole, a sice obor zaměřený na média. Dále píše články pro

nejmenovaný deník. Rozhovor se konal 3. 2. 2020 na domluveném místě. Jednalo se o restauraci, kde jsme u rozhovoru společně poobědvali.

Aleš – Muž, 24 let. Pochází z Pardubic, kde vystudoval víceleté gymnázium. Poté šel studovat technické lyceum do Prahy, kde žil 6 let. Nyní žije druhým rokem opět v Pardubicích, kde dělá bankovního poradce v jedné spořitelně. Momentálně žije s přítelem, se kterým zanedlouho oslaví dva roky vztahu. Náš rozhovor byl uskutečněn 9. 3. 2020 v městském parku v centru Pardubic.

Emá – Žena, 22 let. Bydlí v Pardubicích, ale pochází z okolí Chrudimi. Emá vystudovala Pedagogické lyceum se sportovním zaměřením a nyní studuje na Univerzitě Pardubice. Náš rozhovor proběhl 5. 2. 2020 v prostorách Univerzity Pardubice. Rozhovor byl předem domluven a informantka souhlasila s jeho nahráváním.

Pavla – Žena, 22 let. Pochází z Pardubic, kde také celý život žije. Vystudovala střední školu obor marketing a nyní studuje VOŠ se sociálním zaměřením v Pardubicích. Náš rozhovor proběhl 7. 3. 2020

Monika – Žena, 21 let. Pochází z Pardubic. Monika vystudovala střední odbornou školu v Litomyšli a nyní studuje na Univerzitě Pardubice. Náš rozhovor proběhl 7. 2. 2020.

2.3 Průběh výzkumného šetření

Všechny své rozhovory jsem prováděla na veřejných, přesto klidných místech, konkrétně v prostorách kaváren či restaurací, anebo v parcích v Pardubicích. Většinou se jednalo o místo poblíž bydliště každého z informantů. Na konkrétním místě a čase jsem se vždy se svým informantem domluvila. Otázky k rozhovoru jsem měla předem připravené, přesto rozhovor neprobíhal pouze kladením otázek a následnou odpovědí mého informanta. Jak už jsem zmiňovala, mé rozhovory byly polostrukturované. Otázky jsem při rozhovoru nepokládala vždy všem informantů stejně, ale na základě toho, jak se rozhovor s každým informantem vyvíjel. Stávalo se, že občas jsem připravené otázky nemusela pokládat, jelikož o nich informanti začali mluvit sami, když navazovali na předchozí otázku. Otázky mi tedy sloužily pouze orientačně. Bylo však nutné je mít připravené, díky nim jsem měla k dispozici vodítko, podle čeho se orientovat a popřípadě jsem se svých informantů doptávala, pokud mi přišla nějaká otázka nezodpovězená, nebo mi nebylo něco jasné.

Otázky k rozhovoru:

1. Kdy jsi zjistil/a, že tě přitahují osoby stejného pohlaví? Že jsi „jiný“ než ostatní? Kolik ti bylo let? Jak ses cítil/a?
2. Komu ses svěřil/a jako prvnímu? Proč této osobě a proč sis myslel/a, že to nejlépe pochopí?
3. Po jaké době si to řekl/a svým rodičům a jak na to reagovali?
4. Ví okolí o tvé orientaci? (Bydliště, přátelé) A jak na to reagovali?
5. V zaměstnání/ ve škole o tom vědí?
6. Myslíš si, že má tvá homosexualita vliv na tvé postavení v zaměstnání?
7. Je složité hledat/najít si partnera? Proč?
8. Co pro tebe znamená plnohodnotný život?
9. Existují nějaká místa zde v Pardubicích, kde se dá seznámit?
10. Existují nějaké seznamky pro homosexuály?
11. Cítíš se být okolím nějakým způsobem diskriminován? Pokud ano, jakým způsobem a jak to vnímáš?
12. Myslíš si, že je k homosexuálně orientovaným lidem současná společnost dost tolerantní? Pokud ne, proč?
13. Mohou podle tebe homosexuálové v České republice žít plnohodnotný život?
14. Jak vnímáš registrované partnerství? Myslíš si, že se tím podstatně něco změnilo? Pokud ano, co?
15. Jaký je tvůj názor na adopci dětí homosexuálními páry? A chtěl/a bys mít někdy vlastní děti?
16. Měl/a jsi někdy vztah s holkou/klukem?
17. Máš nějaký dlouhodobější vztah? Jak dlouho trvá? Kde jste se seznámili?
18. Patříš mezi registrované páry?
19. Máš nějaké povědomí o tom, jak se na homosexualitu nahlíželo dříve?
20. Účastníš se akcí, které jsou právě pro LGBT komunitu? Jako je například festival Prague Pride, ples Queer Ball nebo Queer filmový festival Mezipatra. Či jiných akcí?
21. Je pro tebe život v Pardubickém kraji nějak omezující?
22. Kde se vidíš za deset let? Budeš žít stále v Pardubickém kraji?

Do svého výzkumu jsem zahrnula mladé lidi. Jedná se o informanty ve věku 21 až 24 let. Avšak původně jsem nevyhledávala osoby stejného věku. Na začátku výzkumu jsem měla 4 informanty, kteří byli ve věku 21 až 24 let. Během rozhovorů, které jsem prováděla,

dotazovala jsem se svých informantů, zda mají ve svém okolí další osoby z LGBT komunity. Podle metody sněhové koule mi byly doporučeny osoby jak ve stejném věku, tak i starší lidé (35-52 let). Já se rozhodlo pro homogenní skupinu, a to z metodologických důvodů. Pro starší příslušníky LGBT bych musela vytvořit jinou sadu otázek a odpovědi by bylo náročnější vyhodnotit.

2.4 Analýza dat

Jako metodu zpracování dat jsem si zvolila otevřené kódování, které mi pomohlo při vytváření jednotlivých kapitol. Původně jsem měla vybrané i takové kapitoly, které jsem ze svého výzkumu později eliminovala. Rozhovory, které jsem prováděla se svými informanty jsem si nahrávala. Všechny rozhovory jsem si následně přepsala do rozsáhlé dokumentace. Pokud jsem zjistila, že jsem při rozhovoru nějakou otázku vynechala, či jsem na ni nedostala dostačující odpověď, s informantem jsem se telefonicky spojila. Všechny výpovědi svých informantů, jsem si několikrát pečlivě okódovala abych něco důležitého nevynechala.

V knize Kvalitativní výzkum od Hendla se můžeme přesně dočíst, jak při otevřeném kódování správně postupovat. „Kódováním se rozumí rozkrytí dat směrem k jejich interpretaci, konceptualizaci a nové integraci. [...] Výzkumník provádí otevřené kódování prvním průchodem daty. Přitom lokalizuje témata v textu a přiřazuje jim označení. Pomalu čte terénní poznámky a prepisy rozhovorů a všímá si kritických míst“ (Hendl 2005: 246-247).

2.5 Etické aspekty výzkumu

Pro antropologické výzkumy jsou etické aspekty velmi důležitou součástí. Skupinu mých informantů tvoří homosexuálové, gayové a lesbičky. Přestože všichni mí informanti jsou se svojí orientací ztotožnění a berou ji jako součást sebe, musela jsem při našich rozhovorech být velmi opatrná. Otázky, které jsem svým informantům pokládala byly velmi citlivé a osobní a nemohla jsem předpokládat, jak na mé otázky, kdo zareaguje.

V první části rozhovoru bylo důležité seznámit své informanty s tím, jak bude rozhovor probíhat, a jak budou získaná data použita. Důležitým bodem výzkumu bylo upozornit informanty, že všechna poskytnutá data budou zcela anonymizována.

Svým informantům jsem byla vděčná, že mi věnovali svůj čas a poskytli mi rozhovor do mé práce. Proběhla zde vzájemná reciprocita. Své informanty jsem odměnila dobrou kávou, limonádou, popřípadě dobrou snídaní.

3 Vymezení pojmů

Ve své bakalářské práci jsem se rozhodla zkoumat téma, které se týká problematiky plnohodnotného života homosexuálů žijících v České republice. Přičemž dalším tématem je pohled na jejich *coming out*, kterým si museli všichni mí informanti projít. V této kapitole se pokusím definovat pojmy, které jsou pro tuto práci důležité, protože s nimi budu ve své práci pracovat. Pojmy jsou řazeny nejprve podle zkratky LGBT a dále vysvětlují příbuzné pojmy.

Pojmy jsou definovány následovně:

LGBT – Jedná se o zkratku slov lesba, gay, bisexuál a transgender.

Lesba – Žena, kterou sexuálně vzrušuje a přitahuje osoba stejného pohlaví. Ženu, která je lesba přitahuje žena.

Gay – Muž, kterého sexuálně vzrušuje a přitahuje osoba stejného pohlaví. Muže, který je gay přitahují muži.

Bisexualita – „Tento termín poprvé použil Darwin při označení jedinců z rostlinné a živočišné říše, kteří mají zároveň stejné pohlaví. Dodnes se toto označení používá u lidí, které sexuálně přitahují muži i ženy, a se kterými mohou uspokojivě pohlavně žít“ (Brzek, Pondělíčková-Mašlová 1992: 14).

Transsexualismus – Tento pojem se od homosexuality liší především v tom, že jedinec nese negativní vztah ke svému tělu. Dále má odpor ke všem svým pohlavním znakům a sexuálním projevům. To, po čem tito lidé touží, je se co nejvíce podobat opačnému pohlaví (Janošová 2000: 17).

LGBTQI– Ke zkratce přibýlo písmeno Q jako queer. Toto písmeno zahrnuje všechny osoby, které se cítí odlišní od většinou přijímaného konceptu heterosexuality. Také přibýlo písmeno I, které vyznačuje intersexuální menšinu. Což jsou lidé, u kterých se vyskytují, nebo se někdy dříve vyskytovaly biologické znaky obou pohlaví.

Heterosexuality – Člověk, který je sexuálně vzrušován a přitahován osobami opačného pohlaví.

Transvestitismus – Jak shrnuje Weiss, tento termín byl vytvořen z dvou latinských slov *trans* – přes, a *vestis* – šat. Termín vznikl v roce 1910 po zavedení německým lékařem a sexuologem Magnusem Hirschfeldem. Transvestitismus bývá označován za tzv. velký fetišismus. Osoby, které jsou označovány za transvestity, se nejenže převlékají do šatů

opačného pohlaví, ale také jako opačné pohlaví vystupují. Rozdíl mezi transvestitou a transsexuálem je v tom, že muž transvestita i přes oblékání a vystupování jako žena, se nadále cítí být mužem. Naopak transsexuální muž se cítí jako žena, proto se tak obléká a chová (Weiss 2002: 97).

Janošová definuje termín transvestitismus takto: „Je to touha podobat se něčím příslušníkům opačného pohlaví a projevuje se většinou odíváním mužů do dámských šatů. Obvykle nebývá spojeno se sexuálním vzrušením. Pokud má převlékání sexuální motiv, jedná se o fetišistický transvestitismus“ (Janošová 2000: 17).

Homofobie – Člověk, který trpí homofobií nese odpor k homosexualitě a k homosexuálně orientovaným lidem (Nedbálková 2007: 24).

Promiskuita – Tento termín označuje sexuální nestálost, nezávaznost ve vztahu a časté střídání partnerů. Kniha *Homosexualita, společnost a AIDS v ČR* od Stehlíkové dokazuje, že sexuální jednání homosexuálních mužů a žen je značně odlišné. Podle jejího výzkumu mají homosexuální muži větší sklon k sexuální promiskuitě než ženy (Stehlíková 1995: 102).

Buzík – S tímto označením se může setkat homosexuální muž, který se výrazně projevuje zženštěle. V angličtině se tento termín používal jako nadávka, ovšem pro heterosexuální muže, kteří neprokazovali dostatečnou mužnost (Rupp 2001: 231).

Podle mě se v České republice používá spíše pojem buzna či buzerant, který se u nás považuje za nadávku pro homosexuála. Často jsem se s tímto setkávala na základní škole, kdy to na sebe mí spolužáci pokřikovali, přestože nikdo z nich nebyl homosexuál. Podle mě brali tuto nadávku za velmi hanlivou a chtěli toho druhého co nejvíce urazit či naštvat.

Duhová vlajka – Tato vlajka má 6 vodorovných barevných pruhů a každá barva představuje jeden symbol. Červená barva představuje život, oranžová zdraví, žlutá sluneční svit, zelená přírodu, modrá klid a fialová ducha. Byla navržena v roce 1978 v San Francisku. Duhová vlajka je mezinárodně uznávanou vlajkou a symbolem homosexuálního hnutí (Rupp 2001: 232).

4 Homosexualita

Naše generace je příkladem toho, že se doba mění. Na homosexualitu nepohlížíme jako na něco špatného, jako na něco, co by nás pohoršovalo. Avšak, všude se najdou tací, kteří na homosexualitu nahlíží jako na něco nepřirozeného, co je proti přírodě. Přesto se každým rokem dostává homosexuálům větších práv ve společnosti. Na to, jak homosexualita vzniká, mají lidé odlišné názory. Někteří přisuzují homosexualitu biologickým záležitostem, jiní hledají odpověď v lidském chování a v jejich vlastnostech. Pokusím se homosexualitu definovat různými pohledy a porovnat, jak na ní je nahlíženo například sexuology, sociology nebo psychology.

Janošová přiřazuje vznik homosexuality k více faktorům u člověka, kdy největší roli hraje faktor biologický (genetické dispozice a průběh prenatálního vývoje). To však platí spíše u mužské homosexuality. Ženská homosexualita nebyla nikdy tolik zkoumaná, aby se s jistotou mohlo říct, že homosexualita u žen vzniká stejně jako u mužů, z genů. Avšak opravdová příčina může být u každého jedince do jisté míry individuální (Janošová 2000: 30-31). Biologickou teorií se zabýval také československý psychiatr a sexuolog Kurt Freund, ve své knize *Homosexualita u muže*. V knize se obrací na Kallmannovu studii o dvojčatech (1952), se kterou Freund souhlasí. Kallmann popisuje důkaz o tom, že ke vzniku homosexuality může docházet ještě před narozením v ranném stádiu vývoje plodu (Freund 1962: 160). Rakouský psycholog Alfred Adler naopak přisuzoval vznik homosexuality osobám, které trpí nedostatkem odvahy či mají strach ze svého selhání (Janošová 2000: 30).

4.1 Definice homosexuality

Homosexualita – Slovo homosexualita pochází z řeckého slova *homós*, což znamená v překladu stejný, a latinského slova *sexus*, které znamená pohlaví. Pojem homosexualita poprvé použil maďarský psychiatr Karol Benkert v roce 1869 a jeho účelem bylo, nahradit pojmy jako "pederastie"¹ či "sodomie"² (Brzek, Pondělíčková-Mašlová, 1992: 19).

Pro homosexualitu neexistuje jedna jediná definice, která vymezuje tento pojem. Dlouhou dobu lidé nevěděli, kam mají homosexualitu zařadit. Někteří ji označovali za nemoc,

¹ Pederastie – homosexuální vztah staršího muže s pubertálním chlapcem

² Sodomie – Společensky neakceptovatelné sexuální chování

jiní ji považovali za úchylku či zvrácenost. Například v knize *Láska je láska* zdůrazňuje socioložka Kateřina Nedbálková, že je homosexualitu důležité vnímat jak citovou, tak i sexuální orientaci na stejnopohlavní jedince (Nedbálková 2007: 2). Definice, která je podle mého názoru nejuvýstižnější a dokáže nejlépe definovat tento termín, pochází z knihy dvou známých sexuologů a zní: „Homosexualitou rozumíme sexuální orientace na osoby stejného pohlaví. Je to celoživotní neměnný a nositelem nezapříčiněný a nezvolený, tedy také nezaviněný stav, jenž je charakterizován tím, že nositel tohoto stavu je pohlavně přitahován a vzrušován osobami stejného pohlaví“ (Brzek, Pondělíčková-Mašlová 1992: 19).

4.2 Homosexualita a homosexuální chování

Svoji sexualitu vyjadřujeme okolnímu světu svým chováním. Jako se dokáže homosexuál chovat heterosexuálně tak se i heterosexuál dokáže chovat homosexuálně. Proto je v dnešní době těžké rozpoznat opravdového homosexuála, od člověka, který je buď heterosexuál nebo se jen homosexuálně chová. Někdo se svým chováním odlišuje od ostatních a společnost si může pomyslet, že se jedná o homosexuála, přestože on sám si to neuvědomuje a za homosexuála se nepovažuje. Ze svých šesti informantů, které jsem si přizvala do svého výzkumu, znám čtyři poměrně blíže. A díky tomu vím, že i na neznámé osoby působí tak, že na nich jejich orientaci nepoznají.

Knihu od sexuologa Jaroslava Zvěřiny nám říká, že se musíme naučit rozlišovat homosexuální chování a homosexuální orientaci. Ne vždy je homosexuální chování podmíněno homosexuální orientací. Udává zde několik příkladů, které nám napomohou tomu lépe porozumět. Jedním z příkladů jsou vztahy vězňů ve věznicích. Před nástupem do vězení může být muž celý život orientován heterosexuálně, přesto má ve věznici sexuální styk s mužem. Dále zmiňuje, že antropologové zkoumají homosexuální projevy u přírodních národů. Tyto projevy jsou většinou od mladých mužů vyžadovány, protože patří k jejich iniciačním ceremoniálům (Zvěřina 2003: 120).

Jedna z odpovědí mé informantky Emy při našem rozhovoru mě velmi zaujala tím, že někteří lidé si pořád neuvědomují, že jsme si všichni rovni, že jsme všichni stejní. Řekla mi, že se na ni lidé na ulici divně koukají, když jde s přítelkyní za ruku, ale už jí to tolik netrápí a nevnímá si toho jako dříve. Někteří starší lidé homosexualitu odmítají, protože mají v hlavě různé předsudky vůči těmto lidem. Podle mé zkušenosti má určitá část starší generace předsudky vůči homosexuálům. Jednak je to z důvodu doby, ve které vyrůstali. Dříve se o

homosexualitě tolik nemluvalo, lidé brali homosexualitu jako nemoc, jako pohlavní chorobu, ze které se člověk musel léčit. A třeba ani v dnešní době neznají nějakého homosexuála osobně. Proto si někteří myslí, že homosexuální člověk je divný, nenormální, určitě není chytrý, nemá dobrou školu, práci ani žádné kamarády. Lidé jsou různí. Někteří věří tomu, co kde uslyší, jiní se snaží o neznámém tématu dozvědět více. A taky tohle je jeden z důvodů, proč jsem si vybrala takové téma. Všichni mí informanti, kteří jsou sice ještě poněkud mladí, tak svůj život vedou podle mě velmi dobře, přesto, že jsou homosexuálové. Všichni mají vystudovanou střední školu s maturitou. Čtyři z nich nyní studují vysokou školu a dva mají práci, která je baví. Tímto jsem jen chtěla poukázat na to, že rozdíl mezi heterosexuálem a homosexuálem je pouze v jejich orientaci, v ničem jiném.

A zde je celá Emina odpověď na otázku: Cítíš se být okolím nějakým způsobem diskriminována? Pokud ano, jakým způsobem a jak to vnímáš?

„Napohled jsem normální holka jako všechny ostatní. Svým chováním nijak nepoukazuji na to, že jsem lesba. Když se mě na to někdo zeptá, tak samozřejmě odpovím. Svoji homosexualitu dávám najevo jedině tím, když se procházím s přítelkyní a držím ji za ruku. Vadí mi ty pohledy lidí, když nás vidí. Už jsem si na to zvykla, ale občas je to tak viditelný až je to nepříjemný, jako-by to byl zločin. Nejvíce starší generace. Přece když jde kluk s holkou za ruku, tak na ně taky všichni nekoukají“ (Ema, rozhovor, 5. 2. 2020)

Pavlna Janošová ve své knize *Homosexualita v názorech současné společnosti* (2000) tvrdí, že velké procento lidí, kteří se později identifikovali jako homosexuální, zahajovalo svůj pohlavní život v heterosexuálním partnerství. Zároveň tito lidé, kteří jsou více uspokojeni v homosexuálních kontaktech, než znali ze svého dosavadního života, se nestaly náhle homosexuály, jen v sobě odhalili skrytou homosexualitu (Janošová 2000: 15).

4.3 Homosexualita a společnost

Každá společnost je tvořena lidmi, kterou utvářejí jejich vztahy, které jsou často považovány za velmi důležitou součást lidského života. Vztahy si lidé vytvářejí už od dětství. Hledají si kamarády na dětském hřišti, poté ve škole. V dospělosti si lidé vytvářejí dobré vztahy na pracovišti. Následně si hledají svého partnera pro život, pro lásku a pro pocit bezpečí. V období puberty si mladí lidé prochází určitými změnami, ať už fyzickými tak i psychickými. Zjišťují, jaké typy lidí se nám líbí. Zda jsou to brunety či blondýny, kluci vysocí

nebo menší, a co když to není osoba druhého pohlaví? Následně si začnou tito lidé pokládat otázku, zda jsou právě oni lesba nebo gay a jak se s tím mají vyrovnat a komu se svěřit.

Některé otázky, které jsem pokládala svým informantům při svém výzkumu, souvisejí právě s tím, jak je přijala společnost. Ptala jsem se, jak na jejich orientaci reagovali jejich přátelé, kolegové v práci či má jejich homosexualita vliv na jejich postavení v zaměstnání. Další moje otázka se týkala toho, zda se mí informanti cítí být společností nějakým způsobem diskriminováni a zda si myslí, že se k homosexuálně orientovaným lidem chová společnost tolerantně. Jelikož se můj výzkum týká z části Pardubického kraje, a všichni mí informanti z Pardubického kraje pocházejí, zajímala mě jejich odpověď na otázku: „Kde se vidíš za 10 let? Budeš pořád bydlet v Pardubickém kraji? Zajímá mě, zda si myslíš, že jsou Pardubice vhodným místem pro tvůj život?“

A zde jsou uvedeny výpovědi informantů.

Milan mi řekl, že u něj v práci vědí všichni, že je gay a nikdo s tím nemá sebemenší problém. Dále pokračoval: „*A nemyslím si, že by to mělo mít vliv na postavení v práci. Přeci když někdo bude mít dobré vzdělání a dostane nabídku na dobrou práci, tak je nesmysl, alespoň pro mě, aby ho nepřijali pouze na základě, že je gay. Ale těžko říct, lidé jsou různí, ale já osobně jsem se s ničím takovým nesetkal*“ (Milan, rozhovor, 20. 11. 2019). Na otázku, kde se vidí za 10 let, zda bude žít pořád v Pardubicích mi Milan odpověděl, že je pro něj 10 let dlouhá doba, ale že v Pardubicích se mu líbí. Má tady kamarády a Pardubice mu přijdou i jako dobré místo pro život, protože zde máme hodně přírody.

Tomáš mi pověděl, že se nikdy nesetkal s tím, že by někdo měl něco proti tomu, že je gay. Řekl mi: „*Neříkám to jen tak všem, když jsem šel třeba na brigádu nebo tak, nevidím důvod. Ale jak jsem řekl, ve škole to vědí třeba učitelé někteří a nedělají žádné rozdíly. Jako proč by taky měli že jo*“ (Tomáš, rozhovor, 3. 2. 2020). Zda bude Tomáš žít za 10 let v Pardubicích, těžko říct, ale rozhodně, kdyby to tak mělo být, nebránil by se.

Aleš mi pověděl, že o jeho orientaci vědí naprosto všichni, a že všichni reagovali dobře. Řekl mi: „*Máme mezi homosexuály i hodně přátel a naši přátelé celkově jsou velice tolerantní lidi. Také v zaměstnání to o mě vědí všichni kolegové. Shodou okolností jsem minulý rok měnil po necelých 3 letech zaměstnání, takže mám nové kolegy. Vzali to naprosto v pohodě. Nijak zvlášť jsem jim to neříkal. Pouze mezi řečí jsem se zmínil, že mám přítele. Někteří ho dokonce znají a normálně se s námi přátelí a baví. Má homosexualita nemá určité vliv na mé postavení v práci. V předchozím zaměstnání jsem se pouze vlastním úsilím dostal*

z pozice operátora call centra na pozici vedoucího oddělení a myslím si, že sexuální orientace nemá vliv na pracovní postavení. V práci se hledí primárně na schopnosti a výsledky. Myslím se, že jsou v dnešní době lidé více tolerantnější k nám jako k homosexuálům, nesetkávám se s žádnými negativními reakcemi, když se s přítelem držíme za ruce nebo líbáme na veřejnosti. Pouze by se mohla zvednout tolerance a obecný postoj společnosti k adopci dětí a manželství homosexuálních páru – zde vidím ještě velké rezervy“ (Aleš, rozhovor, 9. 3. 2020).

Za 10 let by se Aleš rád viděl už v registrovaném partnerství a pravděpodobně by chtěl i děti. Pokud bude stále žít se svým stávajícím přítelem, tak si myslí, že v Pardubicích zůstane, protože jeho přítel do většího města nechce a Aleš to respektuje.

Informantka Ema mi pověděla, že dnes už vědí o její orientaci všichni, co jí znají. Dále řekla: *„Neříkám to na potkání, proč by ano? Avšak, když se mě někdo zeptá, nemám s tím problém odpovědět. Zda to má vliv na moji práci? Myslím si, že jsem dost dominantní, cílevědomá a nechci být ovečka v davu. Nevnímám fakt, že by mě to nějak pohoršovalo. Myslím si, že k homosexuálně orientovaným lidem není společnost dost tolerantní. Ono se stačí podívat na to, že nám parlament nechce schválit sňatek a s ním i stejná práva jako heterosexuálům. Na českém území je něco zažitého, spousta lidí žije v předsudcích a vštěpují si myšlenky, že jsme nemocný a úchylný. To jistě nějakou chvíli ještě potrvá, ale s mladou generací se to jen a jen lepší, a to díky tomu, že se o tom mluví a dostává se to na [pomyslný] společenský stůl“ (Ema, rozhovor, 5. 2. 2020). Pardubice připadají Emě jako hezké místo a určitě nemá v plánu se stěhovat do jiného města.*

Pavla mi při našem rozhovoru pověděla, že o její orientaci vědí všichni, se kterými je v kontaktu. Nikdy se nesetkala s žádnou urážkou na její orientaci. Dále řekla: *„O tom, zda je společnost tolerantní k homosexuálně orientovaným lidem, si myslím, že je to postupem času lepší a lepší. Podle mě to ale mají gayové daleko těžší než my lesby, protože na ně svět ještě trochu hledí jinak. Za deset let je za dlouho, ale asi by mi to nevadilo, žít tady celý život“ (Pavla, rozhovor, 7. 3. 2020).*

Monika mi sdělila, že její okolí ví o její orientaci. A pokračovala: *„Nejsem žádný šnek v ulitě. Ve škole o tom spolužáci vědí i dokonce jedinci z učitelů. Vzhledem k tomu, že žiji v malé skromné vesničce, tak jsem středem pozornosti. Jistě že se najde někdo, kdo to nepodporuje, ale spíše jsou to lidé staršího věku, které ovšem tak často nevidám, tak mi to nějak nevadí. Co se týče té tolerantnosti k homosexuálům: určitě je naše společnost tolerantní, ale ne tak, jak by měla být. Když vezmu příklad z okolních zemí, kde to berou jako*

normální věc. Tak si myslím, že zase oproti tomu je ČR velmi zaostalá“ (Monika, rozhovor, 7. 2. 2020). Monika žije na okraji Pardubic a pověděla mi, že se jí tu líbí i celkově Pardubice, že jsou pěkné místo.

4.4 Proces coming out

Slovo *coming out* přijato z angličtiny, znamená vyjít ven. Používá se v souvislosti s homosexualitou, kdy dotyčný přijme svou sexuální orientaci. Nejedná se pouze o přijetí sám/sama sebe ale také sem zahrnujeme proces, kdy se s naší homosexualitou někomu svěříme. Kateřina Beňová ve své knize popisuje *coming out* dvěma způsoby. První, že si přiznáme, že jsme jedni z nich a proces je nazýván jako vnitřní *coming out*. Druhý, naopak jako sdělení o této skutečnosti svému okolí, kdy proces nazýváme jako vnější *coming out* (Beňová 2007: 10).

Coming out je období, kdy se začínáme chápat a rozumět svojí individualitě a sexuální orientaci. Zároveň se často tvrdí, že se jedná o nejtěžší období u homosexuálů, a právě to mě také zajímalo u mých informantů. Toto období přichází většinou v období puberty nebo v následujícím období adolescence, tedy mezi třináctým až osmnáctým rokem. Při rozhovoru, kdy jsem se ptala svých informantů na otázky ohledně jejich *coming outu*, jsem většinou dostávala odpovědi, že coming out neberou zpětně jako nejtěžší krok ve svém životě. Přesto, že pro ně bylo těžké se s tím vyrovnat a povědět to poté rodině a kamarádům. Většinu svých informantů jsem znala, samozřejmě předtím, než rozhovor proběhl jsem nevěděla nic o jejich průběhu, jak si prošli svým *coming outem* a jak na to reagovalo jejich okolí. Takže jsem vůbec netušila, zda bude mít každý informant jiné odpovědi, jiné zkušenosti nebo zda se budou v mnoha odpovědích shodovat. Ale nyní mohu říct, že podle výpovědí mé skupinky informantů, není *coming out* považován za nejtěžší období života. A tady je právě důkaz toho, že mých 6 informantů má ve svém okolí dobré lidi, který je neodsoudili, jen protože mají jinou orientaci. Hlavně rodina a přátelé ulehčili mým informantům tuto těžkou fázi v životě na v celku klidnou a bezproblémovou. Ano, nemůžeme tvrdit, že to jejich rodiče zprvu nezaskočilo ale podle mě, jak jsem své informanty poslouchala, to, jak se o tom vyjadřovali, nasvědčovalo tomu, že mí informanti jsou vděční svým rodičům, protože je pochopili a brali je takový jací jsou.

Jak jsem psala, většinou se homosexualita objevuje u lidí v pubertálním věku. Mnohdy jsou ale případy, kdy se naše homosexualita začne projevovat až v dospělosti či uprostřed

života. Může se to dít z různých důvodů. Někdy se lidé chtějí chovat tak jak by měli, teprve až v pozdější fázi života si uvědomí, že nežijí svůj život podle svých představ a svého cítění (Janošová 2000: 20). Jsou případy kdy muž odejde od své manželky a dětí a náhle začne vést vztah s mužem. Či naopak žena odejde od svého manžela a začne vést vztah se ženou. Oba případy jsem poznala. Také se to může dít z důvodu, že dříve tuto touhu potlačili, a proto se projevila až v dospělosti.

Všichni mí informanti jsou ve věku 18-23 let a všichni si svoji homosexualitu uvědomili v pubertálním věku, kdy si prošli i svým *coming outem*. Většina z nich se nejprve svěřila svému kamarádovi či kamarádce a až poté svým rodičům, kteří podle výpovědí mých informantů reagovali dobře a přijali své děti takové, jaké jsou. Setkala jsem se ale s tím, že většinou starším lidem (babičkám a dědečkům) mých informantů, trvalo nejdéle, než se s tím vyrovnali.

Milan přijal svoji orientaci kladně, a to už v období puberty. Jedná se tedy o ten lepší případ, kdy s tím člověk sám nebojuje a přijme se takový jaký je a následně i jeho rodina a kamarádi. Zde je jeho výpověď: „*Já jsem to věděl už tak nějak od mala, že jsem jiný. Prostě to člověk cítí, že je něco jinak. Neřadím toto období, kdy se tím člověk srovnává mezi své nejtěžší období v životě. Neříkám, že jsem si tím nelámал hlavu, proč zrovna já musím být gay a jak to řeknu mamce. Ale já už jsem to prostě věděl, takže nějaký velký trápení s tím abych se přijmul, jsem neměl. To období, kdy jsem si to opravdu přiznal, kdy jsem si řekl "sem gay a už to nezměním" bylo v mých třinácti“ (Milan, rozhovor, 20. 11. 2019).*

U mého dalšího informanta proběhl jeho *coming out* také poměrně dobře. Jeho mamka to přijala dobře, jen tátovi to trvalo trochu déle, než se s tím dokázal smířit. Nejlepší je, když si dotyčný, v tomto případě otec, uvědomí, že nejlepší možností je, když svého syna začne akceptovat a bude ho brát takového jaký je. Tak se i nakonec stalo. Zde je jeho výpověď: „*Úplně poprvé mě něco takového napadlo, když mi bylo asi 10 let. Uvědomoval jsem si, že dokážu i o klukovi říct, že se mi fakt líbí, ale nevěnoval jsem tomu pozornost. Pak se to projevilo naplno mezi 13. a 14. rokem. Cítil jsem se zvláště: Na jednu stranu překvapeně, protože jsem vždycky byl playboy, kterého chtěly všechny holky, na druhou stranu jsem si uvědomil, že kluk je to, s kým chci doopravdy někdy být.*

*Poprvé jsem to řekl svojí nejlepší kamarádce na gymplu. Měla ráda Madonnu, a tak byl předpoklad, že mě za tohle neodsoudí a měl jsem pravdu. Později jsem s ní rozebíral všechno, co se tohoto týkalo.*³

Jelikož ve 14 začal můj první vztah s klukem, nebylo možné se donekonečna vymlouvat na to, že „jdu ven s kamarádkou“ a tak podobně. Po pár měsících tohoto vztahu jsem to řekl mámě. Reagovala docela v klidu, řekla, že si to stejně myslela, rozbrečela se a od té doby jsme úplně v pohodě, žádný problém. Horší to bylo s otcem, který se to dozvěděl o několik let později a trvalo mu fakt dlouho, než to dokázal pochopit a akceptovat. Dneska je ale už všechno úplně v pohodě“ (Tomáš, rozhovor, 3. 2. 2020).

Také Aleš si svoji orientaci uvědomil poměrně brzy, kolem třináctého roku. Přijal to velmi hrdě, spíše se obával toho vnějšího *coming outu*, jak na to zareaguje jeho okolí. Ale obavy nakonec mít nemusel, jelikož kamarádi ho přijali takového, jaký je, hodně jich to už stejně tušilo, a nakonec i oba rodiče to vzali velmi dobře. Jeho výpověď zní takto: „*To, že mě přitahují kluci jsem si začal uvědomovat přibližně v sedmé nebo osmé třídě. Tehdy jsem chodil ještě na víceleté gymnázium, takže mi mohlo být tak 12-13 let. Přesně nevím. Těžko říct, jak jsem se cítil. Nebral jsem to nijak zvlášť špatně, protože je to moje přirozenost. Nepřišlo mi, že by bylo něco jinak – v nepořádku. Spíše jsem se obával reakce ostatních, třeba rodičů. Jako první jsem se svěřil v té době, své velice dobré kamarádce, v době, kdy mi právě mohlo být těch 13 let. Tou dobou jsme k sobě měli blízko. Potom jsem změnil školu a dělal devátou třídu na gymnáziu v Chrudimi a tam jsme měli super partu a v podstatě to o mě věděla celá třída a až na pár výjimek to nikomu nevadilo. Největší oporu jsem ale měl ve své nejlepší kamarádce ze střední – s tou jsme probírali kluky horem dolem.*

*Rodičům jsem to oficiálně pověděl někdy v druháku na střední. Předpokládám, že to tušili, protože moje sestra třeba jednou řešila doma, že jsem se líbal s nějakým klukem a tak. Ale v podstatě ode mě se to dozvěděli relativně pozdě. Myslím, že tatka to vzal víc v pohodě než mamka, která nejdřív brečela a byla víc rozhozená, ale nakonec mě oba berou naprosto v klidu. A i mého přítele“ (Aleš, rozhovor, 9. 3. 2020). Aleš mi svůj *coming out* shrnul tak, že u něj proběhl naprosto v pohodě. Nikdy od přátel nezažil žádnou negativní reakci. Dodal, že *coming outem* si člověk prochází celý život – vždy, když se s někým novým seznámí nebo změní zaměstnání a má nové kolegy. V tuhle chvíli to Aleš bere jinak než dříve, řekl: „*V podstatě, když se mě někdo zeptá, narovinu mu řeknu, že jsem na kluky. Dříve jsem to řekl**

³ Madonna podporuje komunitu leseb a gayů po celém světě.

pouze lidem, ke kterým jsem měl 100 % důvěru. Nyní mi je naprosto jedno, kdo co o mě ví nebo říká“ (Aleš, rozhovor, 9. 3. 2020).

Moje další informantka Ema mě zaujala tím, že měla trochu odlišnou cestu svým *coming outem*. Už od mala měla takové tušení, že je něco jinak. Ovšem až na střední škole si to začala přiznávat a sama řekla, že se to snažila nejdříve potlačovat, přestože nevědomě. Ema si svoji orientaci připouštěla ze všech svých informantů nejdéle. Pověděla mi: *„Když se vracím zpátky do dětství, tak nějaké povědomí ohledně své orientace mám. Vím, kdy jsem se i jako menší, dejme tomu v 10 letech, vyptávala okolí nebo spíše rodiny, jak "takové lidi" vnímají. Já žádné kolem sebe neměla. Oficiálně to přišlo až na střední, sama jsem to nejspíš svým způsobem potlačovala a až když jsem se úplně poprvé šíleně zamilovala, kdy jsem nemohla ani spát, zdály se mi sny o dotyčné, tak jsem věděla, že to je ono. Ze začátku jsem se bála ale šla jsem si za svým štěstím. Vůbec to pro mě lehké nebylo! Lidi mají předsudky pořád, a dokonce i jednou na mě známý mých kamarádů řvali "lesbo!" když jeli autem kolem mě“ (Ema, rozhovor, 5. 2. 2020).* Emě bylo 16 let, když o své orientaci poprvé někomu řekla. Řekla to svému dvojčeti a poté hned rodičům. Přátelům až později.

Dále pokračovala: *„Řekla jsem jim to proto, že jsem s tou osobou chtěla moc být, ale oni se furt vyptávali, a ne vždy mě pouštěli, tak jsem musela s barvou ven! Nevěděla jsem, zda to pochopí, ale nechtěla jsem jim lhát a ani sobě, takže jsem šla s pravdou ven. Když jsem to řekla své sestře, tak na venek byla úplně v pohodě. Asi to nějak i čekala, vzhledem k tomu, že mě zná více než kdokoli jiný. Ale musela se s tím ztotožnit vnitřně, asi i kvůli společnosti, protože se taková věc netýká jen mě ale i mé rodiny“ (Ema, rozhovor, 5. 2. 2020).* Ema mi pověděla, že její rodiče byly celkem v šoku, museli se s tím ztotožnit, ale nakonec je to ani moc nepřekvapilo, když si promítali její dětství. *„Táhla jsem chováním a hraním spíš k chlapečkovi než k dívce, co si bude hrát s panenkami. Vděčím za svou rodinu a přátele, kteří se s tím smířili a milují mě takovou, jaká jsem. Zamrzelo mě, když jsem to pověděla obou mým babičkám. Těm to trvalo nejdéle a nevzali to s nadšením. Jedna z babiček to přijmula až letos, což je vlastně 6 let od mého coming outu“ (Ema, rozhovor, 5. 2. 2020).*

Coming out u Pavly proběhl jako u většiny dobře. Když zjistila, že ji přitahují holky, chtěla, aby to nebyla pravda, ovšem teď je za to ráda. Její výpověď: *„Zjištění o přitažlivosti ke stejnému pohlaví se u mě objevilo kolem 12-13 roku. Na začátku svých pocitů jsem se cítila bezradně. Přála jsem si, aby to nebyla pravda. Chtěla jsem, abych byla stejná a normální jako ostatní holky. Ale byla to pravda. Zůstalo to tak, a jsem za to ráda. Asi po roce, kdy jsem*

se s tím vyrovnala, jsem to pověděla svým rodičům. Mamka potřebovala chvíli čas, aby se s tím smířila. Táta byl radši, než abych měla kluka“ (Pavla, rozhovor, 7. 3. 2020).

Také Monika si svoji orientaci začala uvědomovat jako mladá, též kolem třináctého roku a se svým *coming outem* se vypořádala velmi dobře. Zde je její výpověď: „*Nelze říct kdy přesně jsem si to uvědomila, protože už od mala se cítím jinak. Ale vnímat jsem to začala v pubertálním věku. Pocit to byl vzrušující, ale také jsem byla dost zmatená. První osoba, které jsem se svěřila, byla přítelkyně od mého bratra. Zním jí od svých 13 let, takže k sobě máme dost blízko a vnímám ji jako svoji starší sestru, které mohu říct cokoli. Mamce jsem to řekla, dá se říct hned poté, co jsem to sdělila přítelkyni od bratra. Reagovala na to úplně normálním způsobem, protože sama má bratra, který je v registrovaném partnerství. Ovšem tatkově jsem to nikdy osobně neřekla, protože se to dozvěděl hned od mamky, a tak to nějak vyplynulo samo. Ten ovšem na to nic moc neřekl, hlavně ať jsem šťastná a opatrná. Což je vlastně ve výsledku hodně“ (Monika, rozhovor, 7. 2. 2020).*

„*Coming out* má několik fází, kterými si jedinec postupně prochází. Tyto fáze na sebe navazují či se vzájemně prolínají.

a) Precoming out – jedinec si uvědomuje svou odlišnost, ale nedovede ji vyjádřit.

b) Vlastní coming out – člověk pojmenuje svou odlišnost. Svou sexuální identitu může zprvu odmítat, ale po čase ji přizná sám sobě a poté i jinému člověku.

c) Fáze explorace – navazování prvních sexuálních vztahů a experimentace.

d) Fáze partnerství – tvorba trvalejších sexuálních a partnerských vztahů odpovídajících celkovým citovým potřebám jedince.

e) Fáze integrace – dotvoření hodnot, upevnění role jedince ve vnějším světě, integrace osobnosti“ (Janošová 2000: 20-21).

Informanti o svém *coming outu* vypovídali velmi ochotně. Z odpovědí, které mi poskytli při našem rozhovoru, je patrné, že někdo považuje svůj *coming out* jako jednorázové období, které začalo ve chvíli uvědomování si, že jejich orientace je jiná, poté se svěřili první osobě a následně to pověděli svým rodičům a kamarádům, tím jejich *coming out* skončil. I tak se toto období *coming outu* neodehrálo v jednu chvíli a trvalo nějakou dobu. Naopak informant Aleš mi pověděl, že si myslí, že *coming out* provází člověka celý život. Například když člověk změní své zaměstnání a má kolem sebe nové kolegy. Chtěla bych zde ještě uvést, zda u všech informantů lze říct, že dosáhli poslední fáze *coming outu*. Sama za sebe mohu

řít, že při našich rozhovorech na mě informanti podle svých odpovědí působili, že si již touto fází prošli. Mají upevněnou svou roli jak před sebou, tak i před svou rodinou.

5 První polovina 20. století a „komunistické“ Československo

V této kapitole, nebudu zacházet moc daleko do historie, ale krátce zde popíšu, jak bylo na homosexualitu nahlíženo ve 20. století. Tato doba je nám nejbližší a bývá nejvíce známá co se týče historie. Touto kapitolou bych chtěla poukázat na to, jak se posouvá pohled na homosexualitu v České republice. Ještě před velmi krátkou dobou byla homosexualita považována za nemoc a mnoho lidí svou pravou tvář skrývalo. Už po 13 letech se dostalo homosexuálně orientovaným lidem první uznání ze strany našeho státu, kdy v roce 2006 bylo schváleno registrované partnerství. A nadále se řeší další zákony, které by těmto lidem dovolovali více práv v jejich životech.

Ve 20. století byla homosexualita dále ve většině států zakázána. Přiznání se k homosexuální orientaci bývalo trestně stíháno.

„Nacistická ideologie vinila gaye z toho, že "promrhávají rozplozovací sílu mužů". Homosexualita byla jedním z důvodů pro vyloučení z řad SS.⁴ Původně navrhované tresty pro homoerotické chování se pohybovaly mezi kastrací (Hitlerův návrh) a trestem nejvyšším (návrh Karla-Augusta Erhardta)“ (Janošová 2000: 47).

Za druhé světové války bylo ve fašistickém Německu odsouzeno kolem 50 000 gayů a 10 000 z nich skončilo v koncentračních táborech. V táborech se gayové od ostatních diskriminovaných skupin odlišovaly růžovými trojúhelníky. Jako se prováděly známé lékařské pokusy na dvojčatech, tak i na homosexuálech byli prováděny různé pokusy a experimenty (Janošová 2000: 47-48).

Vztah společnosti k homosexuálům v období 1948–1989 a o jejich postavení bádala česká kulturní antropoložka Věra Sokolová, která svá zjištění publikovala v článku, který nese název: Skládání duhové mozaiky: Česká sexuologie a „gay“ a „lesbická“ orální historie v komunistickém Československu (Sokolová 2012: 28). Jak už samotný název napovídá, jedná se o článek, který analyzuje, jakými způsoby přistupovalo k homosexualitě Československo za doby komunismu. Z článku od Sokolové se můžeme dočíst, že komunisté,

⁴ „Z řad SS bylo vyloučeno asi 60 tisíc členů, též pro nejasný árijský původ a pro alkoholismus“ (Janošová 2000: 47).

ač nebyli příliš liberální k mnoha věcem, tak k homosexualitě a k homosexuálnímu chování byli velmi tolerantní. To však neznamenalo, že byla homosexualita rovnocenná heterosexuality a že se o ní mluvilo v dobrém. V této době, kdy byli homosexuálové diskriminováni, hráli důležitou roli čeští sexuologové a lékaři. Právě oni často ve svých textech definovali homosexualitu jako deviaci či sexuální poruchu. A právě proto často valná většina naší společnosti pohlížela dříve na homosexualitu jako na něco nesprávného, protože právě sexuologové byli těmi, kdo o pohledu na homosexualitu rozhodoval. Sexuologové psali o homosexualitě jako o nemoci a lidé, kteří se projevovali jako homosexuální byli také často terčem násilí a šikany ze strany VB a StB. Komunistický režim, tedy v uvozovkách nebyl ten špatný, kdo stál výslovně proti homosexualitě, ale taky ji nijak nebránil (Sokolová 2012: 28-29).

„Na druhou stranu, čtení mezi řádky i zkušenosti narátorů a narátorek dokládají, že tyto pravdy byly často vskutku šalamounské a sexuologické ordinace navzdory disciplinačním účinkům zároveň fungovaly v podstatě jako první gay kluby už v průběhu 70. let“ (Sokolová 2012: 28).

Svých informantů jsem se také ptala na otázku, zda mají nějaké povědomí o historii homosexuality. A zde jsou vybrány dané odpovědi.

„Nějaké povědomí o historii homosexuality mám. Víím, že homosexualita byla hodně diskriminována až už za období komunismu nebo druhé světové války. Naopak v době starověkého Řecka to bylo naprosto přirozené“ (Aleš, rozhovor, 9. 3. 2020).

„Já si myslím, že s dnešní dobou to nemá obdoby. Je jasné, že přítomnost nabízí větší možnosti, a hlavně větší možnost svobody být tím, kým chcete být. Víím, že homosexualita byla na světě od prvopočátků, věřím tomu. Ovšem stále to není to „pravé a upřímné“. V době komunismu byla homosexualita trestná, a ještě dnes se najdou místa, kde vám za tuto orientaci vezmou legálně život. Ovšem jsou státy, které nabízí možnost manželství homosexuálů a rozdílů nedělá. Proto jsme tu my, mladá krev a generace s otevřeným srdcem a možnostmi, kterým chceme říct, že láska je jen jedna a nedělá rozdíl“ (Ema, rozhovor, 5. 2. 2020).

„To, jak bylo nahlíženo na homosexualitu dříve, má většina z nás naučené pouze ze škol a z vyprávění. Já mám zkušenosti takové, že můj strejda je v registrovaném partnerství. Ovšem narodil se v 70. letech a svoji orientaci přiznal až v 90. letech. Proč, se asi ptát nemusíme. Dřívější dobu nelze srovnávat s dnešní, avšak mám pocit, že někteří lidé v té

dřívější době uvízli a bojí se se udělat krok ku předu. Nic nového to není, homosexualita tu byla, je a bude. Ovšem dříve zde byli lidé, kteří homosexualitu brali jako nemoc (jako někteří i dnes). Samozřejmě je to dnes lepší v tom směru, že jsou lidé více tolerantnější, a tím pádem se lidé nebojí být sami sebou“ (Monika, rozhovor, 7. 2. 2020).

6 Homosexualita v sociálním kontextu

6.1 Registrované partnerství

Láska je jedna z nejkrásnějších věcí v životě. Každý člověk chce žít vedle člověka, kterého miluje, a který mu lásku opětuje. Avšak pro lesby a gaye bylo ještě do nedávna nepředstavitelné, žít oprávněně vedle osoby, kterou milují. Zlomem je tento zákon o registrovaném partnerství pro stejnopohlavní páry. Tento zákon umožňuje párům stejného pohlaví svůj vztah zformalizovat. Zákonem se dále mění pohled naší společnosti na homosexuály. Zákon o registrovaném partnerství a o změně některých souvisejících zákonů byl schválen 26. ledna 2006. Byl vyhlášen ve Sbírce zákonů v částce 38 pod číslem 115/2006 Sb. dne 3. dubna 2006. Účinnosti nabyl 1. července 2006. Zákon vymezil registrované partnerství takto:

„Registrované partnerství je trvalé společenství dvou osob stejného pohlaví vzniklé způsobem stanoveným tímto zákonem (dále jen "partnerství"). Partnerem se v tomto zákoně rozumí osoba, která uzavřela partnerství“ (zákon č. 115/2006 Sb.)

„Registrované partnerství neznamena obvyklé manželství, které známe u heterosexuálů, ale nalézáme ho někde na půli cesty mezi stavem nesezdaného soužití a manželstvím. Registrované partnerství je slabším institutem než manželství, nicméně i přesto jeho uzavření přineslo párům celou řadu vzájemných práv a povinností“ (Štěpánková, Čižinský 2006: 4).

Jak už jsem zmiňovala, registrované partnerství mohou uzavřít dvě osoby stejného pohlaví, dvě ženy nebo dva muži. Musí ale splňovat následující podmínky.

- Jedna osoba z páru má české občanství
- Osoby nejsou v příbuzenském vztahu
- Obě osoby jsou plnoleté, tedy při vstupu do partnerství je oběma nejméně 18 let
- Obě osoby mohou právně rozhodovat (nebyly zbaveny způsobilosti)
- Obě osoby jsou "svobodné" (nejsou v žádném jiném manželství)

Registrované partnerství je uzavíráno před krajským matričním úřadem a samotný akt se nazývá "prohlášením". Jelikož se partnerství uzavírá před matričním úřadem, prohlášení uděluje matrikář/matrikářka. Zde můžeme vidět rozdíl oproti manželství. Manželský svazek je uzavírán starostou či zastupitelem. A další velký rozdíl je v tom, že u prohlášení stejnopohlavních párů nejsou zapotřebí žádní svědci (podrobněji viz. Štěpánková, Čižinský 2006: 5-7).

„Registrované partnerství zaniká smrtí jedné z partnerek / jednoho z partnerů či prohlášením jedné z partnerek za mrtvou / jednoho z partnerů za mrtvého nebo zrušením registrovaného partnerství na základě rozhodnutí soudu. Ke zrušení registrovaného partnerství soudem je třeba, aby osoba, která chce partnerství ukončit, podala návrh k příslušnému soudu“ (Štěpánková, Čížinský 2006: 9).

Dále tito autoři píšou, že poté co se stejnopohlavní pár rozhodne potvrdit právně svůj vztah a vstoupí tak to registrovaného partnerství, vznikají pro ně nové povinnosti vůči své partnerce či partnerovi. Jako je tomu u manželství, také registrované partnerství zavazuje oba partnery k tomu, že se budou ve vztahu tolerovat a řešit věci okolo jejich vztahu společně. Mohou se zastoupit v běžných úkonech. Např. převzetí balíku nebo dopisu na poště, vypůjčení si knížky v knihovně či zrušení rezervace v hotelu. Oba partneři se stávají vzájemnými dědici, není proto potřeba sepisovat závěť (Štěpánková, Čížinský 2006: 11-15).

6.2 Registrované partnerství ve světě

Manželství mezi mužem a ženou je povoleno v mnoha kulturách. Také jejich práva jsou v mnoha zemích podobná (alespoň pokud se jedná o země euro-amerického regionu). Bohužel u svazku stejnopohlavních párů je to jinak. Na světě je pořád spousta zemí, které partnerství osob stejného pohlaví nepovolují a v některých zemích je stále homosexualita brána jako trestný čin (Štěpánková, Čížinský 2006: 22).

Informace o tom, jaké státy umožňují stejnopohlavním párům uzavírat registrovaná partnerství, jsem vyhledala na stránkách Queer Geography. Mezi státy, které registrované partnerství povolují patří: Maďarsko, Chorvatsko, Andorra, Švýcarsko, Česko, Lichtenštejnsko, Man, Gibraltar, Řecko, Kypr a Itálie. Mezi mimoevropské státy, které povolují registrované partnerství, patří Chile a Mexiko (pouze hlavní město Mexico City). Států, které povolují registrované partnerství, je tedy poměrně málo. A možná překvapivé pro spousty lidí bude fakt, že mnoho zemí po celém Světě přešlo z registrovaného partnerství ke zrovnoprávnění vztahů osob stejného a rozdílného pohlaví a též k adopci dětí. Země, která v roce 2001, jako první zavedla rovnost manželství je Nizozemsko. V této zemi bylo povoleno uzavírat registrované partnerství od roku 1998 do roku 2001, kdy se svazky osob stejného pohlaví plně zrovnoprávnily. V roce 2003, kdy bylo povoleno soužití osob stejného pohlaví, se pro změnu rozhodla Belgie, a též uzákonila rovnost manželství. V roce 2005 se pro tento krok rozhodlo Španělsko společně s Kanadou. V roce 2006 JAR. O tři roky později

tj. v roce 2009 schválily rovnost manželství Švédsko společně s Norskem. Mezi další státy, kde je zrovnoprávnění vztahů osob stejného pohlaví, patří: Argentina, Portugalsko, Island, Dánsko, Brazílie, Francie, Nový Zéland, Uruguay, Skotsko, Anglie a Wales, USA, Grónsko, Irsko, Lucembursko, Kolumbie, Austrálie, Malta, Německo, Finsko, Rakousko a nové od roku 2019 Tchaj-wan společně s Ekvádorem (Pitoňák 2018).

6.2.1 Registrované partnerství v České republice a v Pardubickém kraji

Od schválení zákona o registrovaném partnerství uběhlo v roce 2019 už třináct let. Účinnosti nabyl 1. července 2006. Za dobu ke dni 31. 12. 2018 uzavřelo registrované partnerství přesně 3 117 párů. Pro lepší přehlednost vkládám informace do tabulky (viz. Tabulka č. 1).

	Mužské páry	Ženské páry
r. 2006	177	58
Celkem do 31. 12. 2018	1 954	1 163
Celkem	3 117 registrovaných párů	

Tabulka č. 1: Registrované partnerství v České republice (vytvořena autorkou, Novotná).

Z 3 117 párů dohromady požádalo o zrušení 448 registrovaných dvojic, což je méně než patnáct procent (Hospodářské noviny 2019).

Na stránce Queer Geography jsem se také dočetla, jak je na tom Pardubický kraj s počtem registrovaných partnerství. Následné informace jsou v období od 1. 7. 2006 (den kdy byl zákon o registrovaném partnerství schválen) do 30. 6. 2019. V Pardubickém kraji tedy v této době uzavřelo partnerství 53 mužských párů a 40 ženských párů (Fiala 2019).

Také svých informantů jsem se ptala, jak vnímají registrované partnerství a zda si myslí, že se tímto zákonem něco změnilo, popřípadě, co. A zde jsou jejich odpovědi:

Podle Milana se uzákoněním registrovaného partnerství nic extra nezměnilo. Pokračuje: „*Je to úplně stejný. Je to prostě hezký ale k ničemu to nevede. Já bych prostě chtěl, abychoh všichni lidé měli stejná práva, což nemáme. Nepřijde mi férové, říkat místo jsem ženatý, jsem registrovaný*“ (Milan, rozhovor, 20.11.2019).

Tomáš mi odpověděl, že registrované partnerství asi něco změnilo. Myslí si, že homosexuální páry dostaly alespoň malý náznak rovnosti před heterosexuály. Pokračuje takto: „*Nicméně partneři vůči sobě nemají téměř žádná práva. A doba postoupila kupředu, takže snaha o rovnoprávná manželství je zcela na místě*“ (Tomáš, rozhovor, 3.2.2020).

Názor na registrované partnerství má Aleš takový, že jednou by do něj určitě vstoupit chtěl. Řekl: „*Když na to bude ta pravá chvíle a bude vše tak, jak má být. Za mě by ale mnohem přínosnější bylo manželství stejnopohlavních osob, neboť registrované páry a manželé si nejsou před zákonem rovny. Nevzniká společné jmění a spousta dalších věcí. V podstatě se dá říct, že z právního hlediska partnerství nic moc nemění – jde nyní jen o formalitu*“ (Aleš, rozhovor, 9. 3. 2020).

Ema mi pověděla: „*Jistě je registrované partnerství nějaký pokrok a má vliv na společnost, ale stále ta společnost vnímá pohled lásky jako dualistický, což je podle mě špatně! Já lásku vnímám jako jednu a nedělám v ní rozdíly! Takhle se budeme vždy nějakým způsobem vyhrazovat proti sobě a společnost by měla být jednotná*“ (Ema, rozhovor, 5.2.2020).

Pavla registrované partnerství zatím neřeší a její názor je takový, že dokud nebudou mít homosexuální páry stejná práva, jako páry heterosexuální, nebude se o to zajímat. Přijde jí zvláštní, že v jiných zemích po celém světě, to tak mají (Pavla, rozhovor, 7. 3. 2020).

Monika mi odpověděla: „*Je fajn, že se tento zákon schválil, není to sice rovnocenné manželství, ale krok dopředu do určité je. Proti okolním státům jsme však v tomhle pozadu*“ (Monika, rozhovor, 7. 2. 2020).

Všichni mí informanti berou registrované partnerství jako dobrou věc. Přesto pro ně registrované partnerství není rovnocenné s manželstvím, které mají heterosexuální páry. Porovnávají naši zemi s ostatními státy ve světě, kde je uzavření sňatku homosexuálních párů již legalizováno.

6.3 Homosexualita a AIDS

V knize *Homosexualita, společnost a AIDS* od Stehlíkové jsem se dozvěděla následující informace o této nemoci a jak je spojována s homosexuály. Tuto nemoc znají lidé po celém světě a nikdo na ní doposud nenašel lék. Nemoc je známa právě především u homosexuálních či bisexuálních osob a často bývají homosexuálové s touto nemocí spojováni. Slovo AIDS je

anglickou zkratkou slov Acquired Immune Deficiency Syndrome (Syndrom získaného selhání imunity). To, jak se tato nemoc šíří, je nám dobře známo. Přenáší se pohlavním stykem, kontaminovanou krví či orgány, přenosem z matky na dítě před narozením a také společným sdílením stříkaček a jehel u toxikomanů. Nemoc byla poprvé rozpoznána počátkem osmdesátých let a původ této nemoci lidé neznali. Neznali ani způsob, jak se tato nemoc přenáší, proto se i v této době, kdy byla nemoc všem známa, nakazily spousty lidí. Když se ale začalo zjišťovat, že mezi valnou část nemocných patří právě homosexuální muži, začalo se o nemoci říkat, že souvisí s homosexuálním životním stylem ve velkých městech (Stehlíková 1995: 8-9).

„Homosexuálně a bisexuálně se chovající muži se stali první skupinou postiženou epidemií HIV infekce nejenom v USA, ale rovněž v mnohých západoevropských zemích a v některých střeoevropských státech, včetně České republiky“ (Stehlíková 1995: 9).

V dnešní době, kdy se na homosexualitu nahlíží jinak, je podle mě snazší se chránit před HIV nákazou. Dříve muži svou homosexuální orientaci utajovali a stálý vztah s mužem pro ně byl velmi problematický a nebezpečný. Jejich homosexualita mohla ohrozit jejich postavení v práci a často jim bylo vnucováno, aby svou homosexualitu léčili. Jednoduše pro ně bylo snazší využívat příležitostné sexuální partnery či náhodné vztahy. Mnohdy se scházeli na veřejných místech, kde také často uspokojovali své touhy, například v parcích, v nočních klubech nebo na veřejných záchodcích.

6.3.1 Aktuální situace v ČR

„V České republice byl první případ AIDS diagnostikován rovněž u homosexuálně se chovajícího muže v roce 1985. Relativní podíl homosexuálních mužů mezi HIV pozitivními a AIDS nemocnými s přibývajícím rokem klesá. Je to důsledek většího nárůstu přenosu HIV jiným způsobem, zejména heterosexuálním“ (Stehlíková 1995: 9).

Česká republika v situaci kolem nákazy virem HIV měla velké nedostatky v informovanosti obyvatelstva. Organizované hnutí, které mělo čelit problematice této nemoci, zde nebylo až do roku 1988. Kvůli nedostatku informací, si mnohdy mladí kluci mysleli, že hrozba nákazy virem HIV je nebezpečná pouze u starších mužů. Sexuální výchova zde zaostávala, o homosexualitě se nemluvilo, přestože byla legální, ale nebyla společností akceptována. Až koncem osmdesátých let došlo k veřejnému diskutování o homosexualitě. Začali se zakládat gay a lesbické komunity. V roce 1991 se začaly publikovat první letáky,

kteře měly začít informovat homosexuálně se chovající muže, že bezpečný sex je důležitý, a že u něj nedochází k přenosu této nemoci (Stehlíková 1995: 19-20).

O tom, jaká je dnes situace v České republice, jsem se dozvěděla na stránkách státního zdravotního ústavu. Jedná se o kumulativní údaje od 1. 10. 1985 do 29. 2. 2020. Celkem se v tomto období třiceti-pěti let nakazilo virem HIV 4 106 osob. Toto číslo zahrnuje 3 454 mužů a 652 žen nakažených virem HIV. U 2 399 mužů bylo důvodem nákazy právě jejich homosexuální chování. Nejvíce nakažených osob je v Praze a jeho okolí (Státní zdravotní ústav 2020).

6.3.2 Aktuální situace v Pardubickém kraji

V Pardubickém kraji je doposud od 1. 10. 1985 do 29. 2. 2020 potvrzeno 71 případů nakažených lidí virem HIV. Ve srovnání mezi kraji počtu nakažených jsme na dvanáctém místě (Státní zdravotní ústav 2020).

6.4 Madonna a LGBT

Jeden z rozhovorů s mým informantem mě přiměl věnovat zvláštní kapitolu slavné zpěvačce, která ovlivnila hnutí LGBT. Madonnu znají lidé po celém světě. Její písně jsou legendární a budou se poslouchat pořád. Ale málo kdo může vědět, že je velmi významnou osobností také pro LGBT skupiny. Už přes 30 let podporuje komunity leseb a gayů po celém světě. Také v jejích písních můžeme vidět různé znaky, které s její podporou LGBT komunit souvisejí. Například ve videoklipu k písni Holiday, můžeme vidět, jak zde Madonna tancuje se svým bratrem Christophrem, který se po několika letech od této písně veřejně přiznal ke své homosexualitě. Nebo píseň In This Life, která vypráví o příteli Martinu Burgyonem, který zemřel na AIDS (Masař 2019).

„Podporu LGBT komunitě nevyjadřuje Madonna pouze vystoupením, písněmi a filmy. Často kritizuje anti-gay politiku některých zemí prostřednictvím proslavů či zpráv na sociálních sítích. V nedávné době tak mohla média zachytit Madonninu řeč v Sankt Petersburgu v rámci MDNA Tour. Právě kvůli homofobní politice Ruska odmítla v Moskvě vystupovat při Rebel Heart Tour“ (Masař 2019).

Madonna a její vztah s LGBT komunitou se pojí už s její pubertou. Madonna chodila na balet, a právě její učitel Christopher Flynn, který byl sám homosexuál, Madonně představil

místní homosexuální komunitu v Detroitu v Michiganu. Často ji také vodil do místních gay barů a diskoték. Madonna podporuje LGBT skupiny po celém světě a brání jejich práva. V roce 2019 měla Madonna show v Rumunsku, při které kritizovala kriminalizaci menšin, především pak Romů a gayů. V červnu v roce 2010 Madonna kritizovala rozhodnutí, které učinil stát Malawi, který chtěl uvěznit dva muže za to, že slavili svůj sňatek. Madonna prohlásila: „V zásadě věřím ve stejná práva pro všechny lidi, bez ohledu na jejich pohlaví, rasu, barvu, náboženství nebo sexuální orientaci. Tento týden Malawi udělala obrovský krok zpět. Svět je plný bolesti a utrpení; Proto musíme podporovat naše základní lidské právo milovat a být milován. Vyzývám progresivní muže a ženy z Malawi, a po celém světě, aby toto rozhodnutí zpochybnili ve jménu lidské důstojnosti a stejných práv pro všechny“ (The Georgia Voice Editors 2012).

7 Spokojený a plnohodnotný život informantů

Na začátku této kapitoly vymezím pojem životní spokojenost. Životní spokojenost má velké množství definic, kterými se snaží lidé tento termín vystihnout. Já jsem si zvolila definici z knihy *Životní spokojenost* od Dolejše a Zemanové, kde životní spokojenost vyznačují definicí „pohoda“ nebo „osobní pohoda“ (Dolejš, Zemanová 2015: 51). „Synonymy nebo významově podobnými výrazy jsou životní spokojenost, štěstí, kvalita života, blaho ale i zdraví“ (Dolejš, Zemanová 2015: 51-52).

Při svém výzkumu jsem prostřednictvím zúčastněného pozorování a polostrukturovaných rozhovorů získala velké množství dat. Názory a informace od mých informantů mi měly pomoci nalézt odpovědi na mé stanovené otázky, které se týkají toho, jak jsou mí informanti spokojeni se životem v Pardubickém kraji. Co pro ně znamená plnohodnotný život a zda ho zde v České republice mohou žít. Zkoumala jsem jejich pohled na životní spokojenost z jejich vlastního subjektivního vnímání.

Pro Milana znamená plnohodnotný život to, když může založit rodinu se stejnými právy jako mají heterosexuálové. Dále mi řekl: „*Jedná se tedy o manželské a rodičovské právo. Myslím si, že bohužel v dnešní době ještě není úplně možné vést plnohodnotný život, protože registrované partnerství sebou nenese vše jako manželství a adopce dětí také není povolena, pokud vím*“ (Milan, rozhovor: 20. 11. 2019). Život v Pardubickém kraji pro něj není nijak omezující. Záleží prý na tom, jak se člověk na danou situaci dívá. Milanův názor je takový, že život ve všech krajích České republiky bude pro homosexuály stejný. Výjimkou jsou větší města, kde se homosexuálové můžou cítit "v bezpečí" před posměchem od okolí.

Pro mého dalšího informanta Tomáše znamená plnohodnotný život, když má jedinec stejná práva a možnosti jako všichni ostatní lidé. A to on právě nemá. Proto nepovažuje svůj život za plnohodnotný. Dále odpovídá: „*Nemám nárok na to vzít si někoho, koho miluji, a tím získat určité právní nároky a záruky. Například navštěvovat svého partnera v nemocnici při hospitalizaci, mít společný majetek a možnost postarat se o partnerovy děti v případě jeho smrti*“ (Tomáš, rozhovor: 3. 2. 2020). Dále mi odpověděl, že žít plnohodnotný život v České republice nebude možné do té doby, dokud nedostanou homosexuálové stejná práva, jako zbytek obyvatelstva. Dále pokračoval: „*A pokud někdo namítá, že gayové a lesby mají nárok na registrované partnerství. Ano, je to tak. Nicméně je to diskriminační například v momentě, kdy třeba v práci ukážeme občanku a máte tam*“ v registrovaném partnerství“. V tu chvíli o

sobě sdělujete víc, než třeba chcete. Proto argument registrovaného partnerství jako náhrada manželství vůbec není relevantní“ (Tomáš, rozhovor: 3. 2. 2020).

Pro Aleše znamená plnohodnotný život, žít život bez handicapů. Říká: *„Plnohodnotný život pro mě tedy znamená žít život s láskou, přáteli a s možností užít si každý okamžik. Za mě není důvod, proč by si homosexuálové v České republice nemohli užívat plnohodnotný život“* (Aleš, rozhovor: 9. 3. 2020). Jediné, co chybí, je podle Aleše manželství jako takové, ale i tak si myslí, že i bez něj se dá plnohodnotný život naplno žít. Co se týká otázky spokojenosti žití v Pardubicích, tak si nemyslí, že nejsou Pardubice nějak omezující. Pokračuje: *„Myslím si, že jsou na zemi mnohem horší místa, kde bych byl asi opravdu nespokojený jako homosexuál“* (Aleš, rozhovor: 9. 3. 2020).

Pro informantku Emu znamená plnohodnotný život, když má kolem sebe lidi, na kterých jí záleží. *„Plnohodnotný život je podle mého názoru to, když máte vedle sebe drahou polovičku, která vás naplňuje, také když jsou kolem vás lidé, na kterých vám záleží. Nic vám nechybí. Jste jednoduše šťastní. Především konec stereotypů a předsudků vůči homosexuálům. Nerozdělování se na jinou skupinu“* (Ema, rozhovor: 5. 2. 2020). Na otázku, zda mohou homosexuálové v České republice žít plnohodnotný život, mi Ema odpověděla, že ne. *„Homosexuálové jsou lidé jako všichni ostatní, tak nerozumím tomu, proč se zde musí dělat rozdíly. Do mého plnohodnotného života patří například svatba. Tu však v České republice homosexuálové mít nemůžou. Takže moje odpověď zní, že nemohou, protože Česká republika je v tomto ohledu zaostalá. Rozhlédněte se za hranice, tam to již lze“* (Ema, rozhovor: 5. 2. 2020). Zda je pro Emu život v Pardubicích nějak omezující, jsem dostala následující odpověď: *„Život zde je omezující v tom ohledu, že někteří lidé žijí stále s předsudky, že homosexualita je ta špatná. Takže se snažíme těmto lidem vyhýbat, a to už značí, že se musíme podřídít my. Avšak všude jsou takoví lidé, takže to nemyslím tak, že pouze v Pardubicích je tomu tak“* (Ema, rozhovor: 5. 2. 2020).

Pro mou další informantku Pavlu znamená plnohodnotný život hlavně její zdraví a zdraví všech blízkých. *„Vše ostatní se dá vždy nějak zařídit,“* pověděla. Život v Pardubicích ji nepřipadá nijak omezující, protože všude budou lidé, kteří homosexuály odmítají.

Informantka Monika má velmi podobný názor jako všichni předchozí informanti. I pro ni znamená plnohodnotný život, když má kolem sebe lidi, kteří ji podporují, a na které se může spolehnout. Jednou by chtěla se svou přítelkyní mít opravdovou svatbu, jako mají všichni ostatní. Avšak právě tento zákon Česká republika zatím neschválila. Zda je pro ni život

v České republice plnohodnotný, odpověděla, že ne. „*Nerozumím, proč někteří lidé dělají mezi heterosexuály a homosexuály rozdíly. Já jsem si to nevybrala, já jsem se taková narodila, a tak to prostě cítím a nemůžu za to*“ (Monika, rozhovor: 7. 2. 2020).

8 Závěr

Pro svoji bakalářskou práci jsem si vybrala téma, které se zabývá homosexualitou.

Homosexualita mě zajímala už dříve, protože kolem sebe mám spousty přátel, kteří jsou homosexuálové. Zajímalo mě, jak na jejich orientaci reagovalo jejich okolí. Ve chvíli, kdy jsem se zamýšlela nad tímto tématem mě napadla spousta otázek, které by byly vhodné do mého výzkumu. Dalším důvodem k volbě tohoto tématu bylo, že ještě nedávno byla homosexualita považována za nemoc a moc se o ní nemluvalo. Zajímalo mě, jak k tomu budou přistupovat mí informanti, jaké budou jejich názory například na registrované partnerství, které umožnilo homosexuálům žít oprávněně se svým partnerem či partnerkou.

Cílem této práce „Pohled do života homosexuálů v Pardubickém kraji“ bylo zjistit, zda podle mých informantů mohou homosexuálové žít v Pardubickém kraji (a potažmo v ČR) plnohodnotný život a zda si připadají naší společností nějakým způsobem diskriminováni. Dále jsem pomocí polostrukturovaných rozhovorů zjišťovala, jak u mých šesti informantů probíhal jejich *coming out*. Výzkum, který jsem realizovala byl zaměřen na Pardubický kraj, ze kterého všichni mí informanti pocházejí. Zajímala jsem se také o to, kde se vidí mí informanti za 10 let, zda si myslí, že jsou pro ně Pardubice vhodným místem pro jejich život.

Ve své práci jsem se zaměřila na vysvětlení pojmů, které jsem pro svoji práci uznala jako přínosné, poté jsem se zvlášť zaměřila na homosexualitu. Dále jsem se zabývala samotným procesem *coming out*, neboli samotným přijutím homosexuality u jedinců v období puberty. Ve své práci jsem se také zmínila o historii homosexuality. Popsala jsem, jak se na homosexualitu nahlíželo ve 20. století. Touto kapitolou jsem chtěla poukázat na to, jak se v České republice mění pohled na homosexualitu. Kapitole registrované partnerství jsem se věnovala podrobněji. Popsala jsem zde, co to registrované partnerství je, kdo ho může uzavírat a za jakých podmínek. Zaměřila jsem se také na registrované partnerství ve světě, konkrétněji na to, v jakých zemích je registrované partnerství povoleno. Malou pozornost jsem věnovala také podkapitole registrované partnerství v České republice a v Pardubickém kraji.

K analýze dat jsem využila otevřené kódování, které mi pomohlo k vytváření samostatných kapitol. Všechny rozhovory s informanty jsem si nahrávala. Všichni mí informanti s nahráváním našeho rozhovoru souhlasili. Nejdříve jsem si každý rozhovor přepsala, abych měla písemnou podobu, a lépe se mi s daty pracovalo. Poté jsem si jednotlivé

odpovědi informantů pročetla a dělala si přitom své poznámky, které mi dopomohli zjistit, zda se mi podařilo dosáhnout stanoveného cíle a nalézt odpověď na své výzkumné otázky.

Než budu odpovídat na své výzkumné otázky, chtěla bych zde poukázat, na jaké další otázky, mohu díky svým informantům, odpovědět. Jak jsem už zmiňovala, ve své práci jsem věnovala kapitolu procesu *coming out*, kde jsem zjišťovala, jak si tímto obtížným obdobím mí informanti procházeli. To se však můžeme dočíst v samostatné kapitole *coming out*. Otázka, na kterou bych zde chtěla odpovědět zní: V jakém věku zjistili mí informanti, že jsou homosexuálové.

Z odpovědí mých informantů mohu říct, že všichni mí informanti si svojí orientaci přiznali, když jim bylo mezi třináctým až šestnáctým rokem. Přesto většina informantů měla takový pocit už dříve, jen nevěděli, co to přesně znamená. Pro lepší přehlednost vkládám informace do tabulky (viz. Tabulka č. 2).

Jméno	Věk, kdy si informant přiznal svoji orientaci
Milan	13 let
Tomáš	13 let
Aleš	12-13 let
Ema	16 let
Pavla	12-13 let
Monika	14 let

Tabulka č. 2: Věk, kdy si informant přiznal svoji orientaci (vytvořena autorkou, Novotná).

Dále bych chtěla zmínit odpověď na otázku, zda má homosexuální orientace u mých informantů vliv na postavení v zaměstnání. Šest mých informantů na tuto otázku odpovědělo, že se nesetkali s žádnou negativní zkušeností ve své práci nebo brigádě. Nemyslí si, že by jejich orientace měla nějaký vliv při získávání pracovní nabídky. Přesnou odpověď se dočteme v jejich výpovědích, které jsou uvedeny v kapitole Homosexualita a společnost.

Než odpovím na následující výzkumné otázky, odpovím zde na otázku, zda si mí informanti myslí, že Pardubice jsou vhodným místem pro jejich život i v budoucnosti. Opět zde zmíním, že šest mých informantů žije celý život v Pardubickém kraji. A odpověď na tuto otázku jsem dostala od svých informantů velmi podobnou. Všichni se shodují, že Pardubice jsou hezkým místem pro život a nikdo z nich se nebrání tomu, aby zde žil celý život (viz. kapitola Homosexualita a společnost).

Zda mohu dostatečně odpovědět na své výzkumné otázky, odpovím, že ano. Informanti mi poskytli dostačující odpovědi, které mi poskytli dosáhnout cíle této práce. Znovu zde uvedu výzkumné otázky, které jsem si stanovila před začátkem svého výzkumu. Následně na uvedené otázky odpovím.

„Mohou žít z pohledu mých informantů homosexuálové v Pardubickém kraji plnohodnotný život?“

Na svoji první výzkumnou otázku bych podle výpovědí svých informantů odpověděla, že homosexuálové nemohou žít v Pardubickém kraji plnohodnotný život. Jak jsem zmiňovala, co se týká života v Pardubickém kraji, informanti jsou spokojeni. Nejsou však spokojeni se zákony České republiky. Čtyři informanti odpověděli, že nepovažují svůj život za plnohodnotný z důvodů nepovoleného sňatku a stejných práv s ostatními. Dva informanti odpověděli že svůj život za plnohodnotný považují, protože zdraví a rodina jsou to nejdůležitější (viz. kapitola Spokojený a plnohodnotný život).

„Cítí se vybraní homosexuálové nějakým způsobem diskriminováni? Pokud ano, v jaké oblasti?“

Informanti, kteří mi pomohli v mém výzkumu se ve velké míře shodují ve svých výpovědích i na moji druhou výzkumnou otázku. Pět mých informantů se za svůj život nesetkalo s žádnou negativní zkušeností ohledně diskriminace, urážky nebo nadávky ve společnosti, kvůli jejich orientaci. Jedna z informantek má zkušenost, že na ní lidé zvláště koukali, když šla s přítelkyní za ruku. Jediné, co považují dvě informantky za negativní vůči homosexuálům, je že nemají stejná práva v zákonu o sňatku. Má odpověď na druhou výzkumnou otázku zní, že se podle mých informantů homosexuálové necítí diskriminováni (viz. kapitola Spokojený a plnohodnotný život).

Na závěr bych chtěla říct, že jsem se svým výzkumem spokojená. Jsem vděčná svým informantům, že se zapojili do mého výzkumu a poskytli mi velké množství dat, se kterými jsem následovně mohla pracovat, a která mi pomohla k napsání této práce. Některé odpovědi na otázky mě mile překvapily. Jsem ráda, že společnost nenahlíží na homosexuály jako dříve, a že informanti, které jsem ve svém výzkumu měla, se nesetkali s žádnými negativními urážkami na jejich homosexualitu.

Použitá literatura

- Brzek, A., J. Pondělíčková-Mašlová 1992. *Třetí pohlaví*. Praha: Scientia medica.
- Eger, L., D. Egerová 2017. *Základy metodologie výzkumu*. Plzeň: Západočeská univerzita.
- Fafejta, M. 2016. *Sexualita a sexuální identita*. Praha: Portál.
- Fiala, J. 2019. Registrovaná partnerství v Česku (demografie), *queergeography*. Dostupné z: <https://www.queergeography.cz/sexualni-obcanstvi/registrovana-partnerstvi-v-cesku-demografie/> [5.6.2020]
- Freund, K. 1962. *Homosexualita u muže*. Praha: Státní zdravotnické nakladatelství.
- Hendl, J. 2005. *Kvalitativní výzkum: Základní teorie, metody a aplikace*. Praha: Portál.
- Hospodářské noviny 2019. *Dosud uzavřelo registrované partnerství 3117 párů*. Dostupné z: <https://domaci.ihned.cz/c1-66459020-dosud-uzavrelo-registrovane-partnerstvi-3117-paru-po-zruseni-zakazu-adopce-roste-zajem-zen-loni-poprve-prekonaly-muze> [8.6.2020]
- Jandourek, J. 2001. *Sociologický slovník*. Praha: Portál.
- Janošová, P. 2000. *Homosexualita v názorech současné společnosti*. Praha: Karolinum.
- Masař, T. 2019. Gay icons: Madonna – jako panna s rebelským srdcem, *freshgaymag*. Dostupné z: <http://www.freshgaymag.cz/cz/showbusiness/read/1471/gay-icons-madonna-jako-panna-s-rebelskym-srdcem/> [8.4.2020]
- Nedbálková, K. 2007. *Láska je láska: když choděj kluci s klukama a holky s holkama*. Brno: GaTe.
- Ondrisová, S. 2002. *Neviditelná menšina*. Bratislava: Nadace občan a demokracia.
- Pitoňák, M. 2018. Rovnost manželství ve světě, *queergeography*. Dostupné z: <https://www.queergeography.cz/sexualni-obcanstvi/rovnost-manzelstvi-ve-svete/> [5.6.2020]
- Procházka, I. 2002. *Coming out: průvodce obdobím nejistoty, kdy kluci a holky hledají sami sebe*. Brno: Stud.
- Reichel, J. 2009. *Kapitoly metodologie sociálních výzkumů*. Praha: Grada.
- Rupp, L. 2001. *Vytoužená minulost*. Praha: One Woman Press.

Sokolová, V. 2012. Skládání duhové mozaiky: Česká sexuologie a „gay“ a „lesbická“ orální historie v komunistickém Československu, *Gender, rovné příležitosti, výzkum* 13 (2): 28-39.

Spencer, C. 1999. *Dějiny homosexuality*. Bratislava: Slovart.

Státní zdravotní ústav 2020. *Celkový stav vyšetřování HIV protilátek v České republice*.

Dostupné z:

http://www.szu.cz/uploads/documents/CeM/HIV_AIDS/rocní_zpravy/2020/HIV_AIDS_02_2020.pdf [20.3.2020]

Stehlíková, D. 1995. *Homosexualita, společnost a AIDS v ČR*. Praha: Orbis.

Štěpánková, M., P. Čížinský 2006. *Registrované partnerství pro začínající*. Brno: Gay a lesbická liga, Stud.

Švaříček, R., K. Šed'ová 2007. *Kvalitativní výzkum v Pedagogických vědách*. Praha: Portál.

The Georgia Voice Editors 2012. Why Madonna is a gay icon, *thegavoice*. Dostupné z:

<https://thegavoice.com/culture/music/why-madonna-is-a-gay-icon/> [27.3.2020]

Vojtíšek, P. 2012. *Výzkumné metody*. Praha: Vyšší odborná škola sociálně právní.

Weiss, P. 2002. *Sexuální deviace*. Praha: Portál.

Zemanová, V., M. Dolejš 2015. *Životní spokojenost, sebehodnocení a výskyt rizikového chování u klientů nízkoprahových zařízení pro děti a mládež*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci.

Zvěřina, J. 2003. *Sexuologie: (nejen) pro lékaře*. Brno: Cerm.